

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ

สังคมร่วมสมัย

(Introduction to Contemporary Society)

บรรณาธิการ

บุศรินทร์ เลิศชวลิตสกุล / กวินธร เสถียร / ฐานิดา บุญวรรณ / กุลริดา ศรีวิเชียร

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Publishing House

www.nupress.grad.nu.ac.th

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 อาคารมหาธรรมราชา ชั้น 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร
ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836 E-mail : nuph@nu.ac.th

www.nupress.grad.nu.ac.th สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร @nupress

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ห้ามทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร เท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย = Introduction to contemporary society.--

พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565.

348 หน้า.

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม. 2. สังคมวิทยา. I. บุครินทร์ เลิศชวลิตสกุล. II. ชื่อเรื่อง.

303.4

ISBN 978-616-426-271-3

ISBN (e-book) 978-616-426-272-0

สพน. 112

ราคา 390 บาท

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2565

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

วางจำหน่ายที่

1. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0 2218 9812
2. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0 2579 0113
3. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0 2613 3899
4. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร อาคารมหาธรรมราชา จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836

ประธานกองบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร. กรองกาญจน์ ชูทิพย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.กิจการ พรหมมา • รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แยมแมน • รองศาสตราจารย์สุทัศน์ เยี่ยมวัฒนา •
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ สมกุล • รองศาสตราจารย์ ดร.เกตุจันทร์ จำปาไชยศรี • รองศาสตราจารย์ ดร. พญ.สุราทิพย์ พงษ์เจริญ •
รองศาสตราจารย์ ดร. ภญ.กรรณก อิงคินันท์ • รองศาสตราจารย์ ดร.นิหรา กิจธีระวุฒิวงษ์ • รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธา ถาน้อย •
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา ชาววิชัย • รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร • รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง •
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา • รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน • ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยูวรงค์ จันทร์วิจิตร •
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยาภัสร์ สุวพันธ์ • พัชรีย์ ท่วมใจดี • นวิพรรณ ดันดีพลาผล • สรญา แสงเย็นพันธ์

ประสานงาน

ภักดิ์ณี เทิดสิทธิกุล

ฝ่ายขาย/การเงิน

พิมพ์ภรณ์ ดวงสาโรจน์ • วสันต์ มาสวัลดี

ออกแบบปก

ธรรมบุญ กองกุล

ออกแบบรูปเล่ม

ธรรมบุญ กองกุล

พิมพ์ที่

รัตนสุวรรณาการพิมพ์ 3 30-31 ถนนพญาไท อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5525 8101

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
<https://pubat.or.th>

พิมพ์บน
กระดาษคุณภาพ เพื่อลดงานคุณภาพ
กระดาษของมหาสารคาม

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าเรียนติดต่อได้ที่ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
โทร. 0 5596 8836 Email : nuph@nu.ac.th

เรื่องเล่าจากปก

ปริซึม

ส่องไปยังภาพต่าง ๆ ก่อให้เกิดเลื่อมลายสี
สะท้อนมุมมองที่หลากหลายและพลวัตทางสังคม

เกริ่นนำ

หนังสือ *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย* หรือ Introduction to Contemporary Society เป็นผลงานของคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จากบทความ 12 ชิ้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมในหลากหลายมิติ โดยคณะผู้เขียนยึดคำว่า “สังคม” หรือ “society” เป็นสรณะเพื่อให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์และตั้งคำถามกับคำคำนี้ ในฐานะที่เรามนุษย์คนหนึ่งไม่สามารถปฏิเสธการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ขณะที่สังคมที่ล้อมรอบเรานั้นมีลักษณะทั้งกายภาพและความเป็นนามธรรม สังคมจึงเป็นทั้งโครงสร้าง สถาบัน ปรัชญาการณ และความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง การทำความเข้าใจสังคมที่มีพลวัตจึงเป็นพื้นฐานของนิสิตนักศึกษาในทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการผลิตหนังสือเล่มนี้ นั่นคือให้เป็นเอกสารสำหรับการเรียนการสอนของนิสิตนักศึกษาในสายสังคมศาสตร์และศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง

เมื่อคำว่า “สังคม” คือปริมณฑลหลักของหนังสือเล่มนี้ การพิจารณาความหมายของคำนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะไปสู่เนื้อหาว่าด้วยสังคมร่วมสมัยที่ปรากฏในเล่ม คำว่า “สังคม” จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554¹ ซึ่งอธิบายคำนี้ในฐานะที่เป็นคำนามไว้ 2 ความหมาย *ความหมายแรก* คือคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบและ/หรือกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน เช่น สังคมชนบท และ *ความหมายที่สอง* คือวงการหรือสมาคมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น สังคมชาวบ้าน ส่วนคำว่า “society” ในพจนานุกรมออกซฟอร์ดนั้นให้ความหมายที่เป็นทั้งคำนามที่นับไม่ได้และคำนามที่นับได้ ในความหมายที่เป็นคำนามที่นับไม่ได้นั้นหมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่หลากหลาย เป็นเบื้องต้น ส่วนที่มีความหมายเป็นคำนามที่นับได้และอาจนับไม่ได้ด้วยในขณะเดียวกันนั้น คือชุมชนเฉพาะเจาะจงของคนที่มีความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หลักปฏิบัติ กฎหมาย หรืออื่น ๆ ร่วมกัน เช่น สังคมอุตสาหกรรม สมัยใหม่ สังคมผู้บริโภค สังคมไร้ชนชั้น สังคมประชาธิปไตย เป็นต้น ส่วนสังคมเป็นคำนาม

¹ คำว่า “สังคม”, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564. จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

ที่นับได้อย่างชัดเจนนั้น ออกซฟอร์ดอธิบายว่าเป็นการรวมตัวกันของคนที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงร่วมกัน ที่อาจแปลได้ว่า “สมาคม” เช่น สมาคมการละคร สมาคมวงศาวิทยา สมาคมอเมริกันของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เป็นต้น²

ริชาร์ด ที เชฟเฟอร์ (Richard T. Schaeffer) นักสังคมวิทยาอเมริกัน อธิบายว่า สังคมคือรูปแบบของการรวมตัวกันของมนุษย์ที่ใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน ซึ่งสัมพันธ์กันแบบยึดโยงกับพื้นที่หรือไม่ได้ นอกจากนี้สังคมยังหมายถึงกลุ่มคนที่มีมรดกและวัฒนธรรมร่วมกัน สมาชิกในสังคมสามารถเรียนรู้สิ่งเหล่านี้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงรักษาหรืออนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วรรณคดี ศิลปะ วิดีโอ และรูปแบบการแสดงออกอื่น ๆ³ จะเห็นได้ว่าตัวอย่างของความหมายและคำอธิบายของคำว่า “สังคม” แสดงให้เห็นถึงสังคมที่มีความซับซ้อน มีลักษณะหรือองค์ประกอบที่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงได้ตั้งที่ใดกล่าวไป ดังนั้นแล้วเราจึงต้องศึกษา ตรวจสอบ และติดตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง ในฐานะนิสิตนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ ที่หมายถึง “ศาสตร์ที่เรียนรู้เกี่ยวกับสังคม”⁴ จึงต้องพึงตระหนักว่าการศึกษาสังคมนั้นเรียกได้ว่าเป็นภารกิจสำคัญ โดยพึงพิงศาสตร์อย่างจิตวิทยา รัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา มาเป็นเครื่องมือเครื่องมือ

หนังสือเล่มนี้จึงนำเสนอลักษณะสำคัญของสังคมประการหนึ่งคือ “ร่วมสมัย” หรือ “contemporary” ในภาษาอังกฤษ “ร่วมสมัย” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึงคุณลักษณะหรือเป็น adjective ที่สัมพันธ์กับเวลาหรือช่วงเวลา ใน 2 ลักษณะ *ลักษณะแรก* คือ “สมัยเดียวกัน” หรือ “รุ่นราวคราวเดียวกัน” และ *ลักษณะที่สอง* คือ “สมัยปัจจุบัน”⁵ ขณะที่การอธิบายคำว่าร่วมสมัยของสังคมนั้น จอห์น เอ แพร์รี (John A. Perry) และแอร์นา เค แพร์รี (Erna K. Perry) ได้ขยายความไว้หน้าเกริ่นนำ

² ดู “Society”, Oxford Learner’s Dictionaries, สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/society?q=society>

³ From “Sociology: A brief introduction” (p.55) by R. T. Schaeffer, 2013, New York: McGraw Hill (10th Edition).

⁴ คำว่า “สังคมศาสตร์”, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

⁵ คำว่า “ร่วมสมัย”, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>

ในหนังสือรวมเล่ม “สังคมร่วมสมัย : ความรู้เบื้องต้นทางสังคมศาสตร์” (Contemporary Society : An Introduction to Social Science) ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 14 ในปี ค.ศ. 2016 ว่าหมายถึง ช่วงเวลาที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมภายใต้ระเบียบแบบอุตสาหกรรม (industrial order) เข้าสู่ระเบียบยุคหลังอุตสาหกรรม (post-industrial order) ในระดับโลกที่เต็มไปด้วย ความยุ่งยากซับซ้อน คล้ายคลึงกับสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากระเบียบสังคมแบบเกษตรกรรม สู่ระเบียบอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ภายใต้ระเบียบยุคหลังอุตสาหกรรม ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เชื่อมโยงกับชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีเป้าหมายร่วมกันอย่างแนบแน่น นั้นจืดจางลง ในทางกลับกันสังคมเต็มไปด้วยความขัดแย้งหรือขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (disunity) มากขึ้น สังคมจึงเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ไร้เสถียรภาพ ว่ายวนอยู่ในคลื่นของความเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญคือการที่สังคมต้องเผชิญกับความพลิกผันทางเทคโนโลยี ที่ในอีกด้านหนึ่งผลักหรือกระตุ้นให้คนจากหลากหลายแห่งนั้นรู้สึกได้ถึง ความเป็นหน่วยทางสังคมในระดับโลก⁶

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย จึงเป็นหนังสือรวบรวมบทความที่พูดถึง การทำความเข้าใจสังคมและสะท้อนปรากฏการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงผ่านแนวคิด ทฤษฎี ปรากฏการณ์ทางสังคม ตลอดจนการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่ออธิบายความเป็นสังคม ในหลากหลายมิติด้วยสาขาวิชาที่หลากหลายดังที่กล่าวข้างต้น และนำเสนอมุมมอง ทั้งในระดับปัจเจก กลุ่มสังคม ชุมชน สถาบันทางสังคมอย่างครอบครัว โรงเรียน และสังคม ในระดับนานาชาติหรือระดับโลก ในบริบทร่วมสมัย ที่ไม่ใช่แค่พูดถึงความเป็นปัจจุบัน เท่านั้น แต่ความร่วมมือในทีนี้ยังสัมพันธ์กับเวลาที่ผ่านไปหรือในอดีตเพื่อให้เห็นถึง การเปลี่ยนผ่าน (transformation) และการคาดการณ์หรือวาดหวังถึงอนาคตข้างหน้า

หนังสือเล่มนี้มีโครงสร้างการนำเสนอสังคมร่วมสมัยออกเป็น 4 ส่วน *ส่วนแรก* มนุษย์กับสังคม *ส่วนที่สอง* หลากมิติของสังคม *ส่วนที่สาม* พลวัตทางสังคม และ *ส่วนที่สี่* สังคมกับการพัฒนา *ส่วนมนุษย์กับสังคม* ประกอบด้วย 2 บทความ บทความแรก “พฤติกรรม มนุษย์” โดยกาญจนาภิสรา กษมาจารุพัชร เบิกโรงละคร “สังคม” วิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์

⁶ From “Contemporary Society : An Introduction to Social Science” (p.i), by J.A. Perry & E. K. Perry, 2016, New York & London : Routledge.

ผ่านแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา 4 สำนัก (สำนักจิตวิเคราะห์, สำนักพฤติกรรมนิยม, สำนักปัญญานิยม และสำนักมนุษยนิยม) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมของนิสิตคนหนึ่งในฐานะกรณีศึกษาจากมุมมองของปัจเจกที่มีต่อสังคม บทความของกุลธิดา ศรีวิเชียร ฉายภาพถึงสถาบันสำคัญอันดับแรกของมนุษย์อย่างครอบครัว ด้วยมุมมองทางประชากรศาสตร์และสังคมวิทยา ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมผ่านการวางแผนและการสร้างครอบครัวของคนในสังคมร่วมสมัย ที่ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรและทิศทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่สอง *หลากหลายมิติของสังคม* พาผู้อ่านมองขนาดของสังคมที่ใหญ่และซับซ้อนขึ้น ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายและมีปัจจัยที่ทำให้คนและความสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้นแตกต่างกัน จานิตา บุญวรรโณ ในบทความ “ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม” ไล่เรียงให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมที่ทำให้คนแม้จะเกิดมาทั้งต่างหรือไม่ต่างกัน แต่กลับมีสถานะหรือมีอำนาจที่ต่างกันได้ด้วยปัจจัยที่หลากหลาย นำไปสู่การสร้างช่วงชั้นและชนชั้นทางสังคม (social stratification and social class) ขณะที่บทความของอัจฉริยา ชูวงศ์เลิศ พูดถึงวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แนบแน่นของสังคมที่ต่างกันออกไป ผ่านมโนทัศน์ (concept) และกระบวนทัศน์ (paradigm) ในทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relation) ของคนในสังคมที่ใครมีสถานภาพสูงกว่าก็มีแนวโน้มที่จะมีอำนาจในการให้ความหมายและจำกัดความรูปแบบวัฒนธรรมและการเกิดขึ้นของวัฒนธรรมมวลชน (mass/popular culture) จากสกุลนักคิดสายวัฒนธรรมศึกษา บทความนี้สัมพันธ์และสนทนากับบทความสุดท้ายในส่วนนี้ของกมลศ โปธิกนิษฐ ที่อธิบายถึงแนวคิดผู้ถูกกดทับ/ผู้อยู่ในสถานะรอง ที่ลุกขึ้นมาเปล่งเสียงพูดถึงปัญหา ความต้องการ และเขียนประวัติศาสตร์ของตนเอง ไม่ใช่การตกเป็นเบี้ยล่างให้กับผู้มีอำนาจเหนือกว่าบางกรหรือสร้างอำนาจนำ (hegemony) เสมอไป มโนทัศน์ผู้ถูกกดทับ จึงเป็นแนวคิดและวิธีวิทยาที่ทำให้เข้าใจกลุ่มคนที่หลากหลาย ในสภาพสังคมที่ซับซ้อน จากมุมมองของพวกเขาเอง

จากการอธิบายและการทำความเข้าใจสังคมด้วยแง่มุมที่หลากหลาย ส่วนที่สามสะท้อนให้เห็นถึง *พลวัตทางสังคม* บุครินทร์ เลิศขวลิตสกุล ชี้ให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของสังคมหลังยุคโลกาภิวัตน์ที่ผู้คนอพยพย้ายถิ่นจำนวนมากขึ้น และสร้างแบบแผนที่ซับซ้อนที่สัมพันธ์กับสถานที่และช่วงเวลา รวมถึงพยายามอธิบายแนวคิดทฤษฎีเพื่อตอบคำถามปรากฏการณ์ทางสังคมว่าเหตุใดคนจึงอพยพย้ายถิ่น และปัจจัยอะไรที่ทำให้คนยังอพยพย้ายถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคำตอบส่วนหนึ่งปรากฏในบทความเครือข่ายทางสังคมของกวินธร เสถียรที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ การเป็นสมาชิกของหน่วยหรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมของคนในฐานะปัจเจก แต่ได้พัฒนาเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การสร้างกิจกรรมหรือการดำรงชีพในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแรงกระตุ้นจากเครื่องมือและเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัยที่นำไปสู่การอบมโนทัศน์และวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม บทความสุดท้ายในส่วนนี้ พชรินทร์ สิริสุนทร เผยให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันทางสังคม นั่นคือสถาบันการศึกษา ผู้เขียนเลือกแนวทางการศึกษาสำคัญจากนักคิด 3 คน คือเปาโล เฟรรี (Paulo Freire), โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) และแจ๊ค เมซีโรว์ (Jack Mezirow) เพื่อแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ แนวทางการสอน และหลักสูตรที่นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะปัจเจกที่ต้องหลุดพ้นจากระบบการศึกษาที่ถูกบังคับหรือถูกกดขี่ (oppressed)

สังคมกับการพัฒนา เป็นอีมส์สุดท้ายในหนังสือเล่มนี้ที่ชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจองค์ประกอบของสังคมและแง่มุมของสังคมนั้นนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างไร รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ เริ่มต้นอธิบายแนวคิดความมั่นคง ที่มีพัฒนาการนิยามและเป้าหมายที่หลากหลายจากความมั่นคงแห่งชาติในความหมายแบบดั้งเดิมสู่ความหมายที่ครอบคลุมความมั่นคงของมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การศึกษา และสุขภาพ ในบทความถัดมา ฟารุง มีอุดร ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาและชุมชน โดยเริ่มจากบททวนแนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนาตั้งแต่สมัยอาณานิคมจนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการนำเสนอและตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสนอว่าการพัฒนานั้นมีหลายมรรควิธีที่สอดคล้องกับพื้นที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง บทความของฟารุงจึงสนทนากับบทความของศุภสิทธิ์ ตะนะ ที่ชี้ชวนให้เห็นถึงชุมชนหรือท้องถิ่น

ในฐานะพื้นที่ของการพัฒนาในแง่มุมมองทางสังคมศาสตร์ ที่มากกว่าการพิจารณาพัฒนาพื้นที่ที่ต้องการความเจริญในทางกายภาพ หากแต่ต้องสร้างพื้นที่ทางความรู้และพื้นที่สังคมที่เปิดการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วนเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งข้อเสนอจะเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นผ่านระบบและกลไกทางโครงสร้างการเมืองและกฎหมาย ที่ปรากฏในบทความของเสาวลักษณ์ ลีเมธีวิวงศ์ ที่พยายามชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรจะเป็นหน่วยงานสำคัญที่ทำให้คนและชุมชนเกิดความมั่นคงและพึ่งพาตนเอง และเป็นคำตอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันก็เป็นกลไกในการสนับสนุนโครงสร้างทางการเมืองที่รวมศูนย์และการยึดอำนาจจากส่วนกลาง

บทความทั้ง 12 เรื่องดังกล่าวไปพอสังเขปจึงเป็นความพยายามของคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่ใช้ความรู้และประสบการณ์การสอนในหลักสูตรพัฒนาสังคม ที่มีวิชาด้านแนวคิดและทฤษฎีด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และพัฒนาสังคม ด้านการวิจัยทางสังคมและฝึกปฏิบัติ และด้านการดำเนินโครงการด้านการศึกษาและการพัฒนาพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังใช้ทักษะและเทคนิคจากโครงการวิจัยในระดับชุมชน ภูมิภาค และพื้นที่ระดับชาติและข้ามชาติ (transnational) เป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นผลงานที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และตั้งคำถามเป็นเบื้องต้นในการที่จะเข้าสู่สังคมศาสตร์ หรือ “ศาสตร์ในการทำความเข้าใจสังคม” ที่มีความเป็นพลวัตและร่วมสมัยต่อไป

หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นปฐมบทของการทำงานของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่ภาควิชาฯ หรือคณะสังคมศาสตร์ ในฐานะหน่วยงานในเชิงสถาบันเท่านั้น หากยังหมายถึงการทำงานด้วยความสมัครใจของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของภาควิชาฯ ที่มีส่วนร่วมในการผลิตหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรองศาสตราจารย์ ดร.ชไมพร กาญจนกิจสกุล ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกองบรรณาธิการ และร่วมประชุมให้ทิศทางการทำงานเพื่อผลักดันให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ รวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์ ในฐานะหัวหน้าภาควิชาฯ ที่ลงแรงผลักดันและประสานงานระหว่างผู้เขียน คณะบรรณาธิการ และสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

อย่างแข็งขัน และเลขาภาควิชาฯ คุณทัศนีย์ ชัยสีดา และคุณสุชาดา เชื้อม่วง ซึ่งเป็น
มือไม้ที่ขาดไม่ได้ในด้านธุรการและติดต่อประสานงานในทุกระดับ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบ
ที่สำคัญที่ทำให้หนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย” ถือกำเนิดในฐานะ
ผลงานรวมเล่มฉบับแรกของภาควิชาฯ ซึ่งคณะกรรมการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ
เล่มนี้ จะได้รับการสนับสนุนและสร้างแรงบันดาลใจอย่างต่อเนื่องให้คณาจารย์และ
ภาควิชาฯ ผลิตผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์ให้กับนิสิตนักศึกษา
และผู้อ่านที่สนใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมและไม่หยุดที่จะตั้งคำถามต่อไป

คณะกรรมการ

บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล

กวิณธร เสถียร

ฐานิดา บุญวรรณ

กุลธิดา ศิริวิเชียร

สารบัญ

เกริ่นนำ		IV
ส่วนที่ 1	มนุษย์กับสังคม	1
บทที่ 1	พฤติกรรมมนุษย์ <i>กาญจนา กษมาจารุพัชร</i>	3
บทที่ 2	รูปแบบครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง <i>กุลธิดา ศรีวิเชียร</i>	19
ส่วนที่ 2	หลาภมิตีของสังคม	41
บทที่ 3	ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม <i>ฐานิดา บุญวรรณ</i>	43
บทที่ 4	การศึกษาวัฒนธรรมและวัฒนธรรมศึกษา <i>อัจฉริยา ชวงค์เลิศ</i>	65
บทที่ 5	“ผู้ถูกกดทับ” หรือ “ผู้ถูกทำให้อยู่ในสถานะรอง” <i>กมลเลิศ โพธิกนิษฐ</i>	89
ส่วนที่ 3	พลวัตทางสังคม	113
บทที่ 6	การอพยพย้ายถิ่นและปรากฏการณ์ทางสังคม <i>บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล</i>	115
บทที่ 7	เครือข่ายทางสังคม <i>กวิณธร เสถียร</i>	155
บทที่ 8	การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง <i>พัชรินทร์ สิริสุนทร</i>	187

สารบัญ (ต่อ)

ส่วนที่ 4	สังคมกับการพัฒนา	213
บทที่ 9	ความมั่นคงกับการพัฒนา <i>รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์</i>	215
บทที่ 10	ชุมชน : แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการการพัฒนา <i>ฟ้ารุ่ง มีอุตร</i>	247
บทที่ 11	พื้นที่กับการพัฒนา <i>ศุภสิทธิ์ ตั๊นนา</i>	273
บทที่ 12	การกระจายอำนาจกับการพัฒนา <i>เสาวลักษณ์ ลิ้มศิริวงศ์</i>	293
เกี่ยวกับผู้เขียน		319
ดัชนี		325

ส่วนที่ 1

มนุษย์ กับสังคม

Human and Society

พฤติกรรมมนุษย์

(Human Behavior)

กานต์สรุ กษมาจารุพัช

กรณีศึกษา (1) : บันไดสู่การค้นหาตัวตน

ด้วยบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาและวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการค้นหาตนเอง ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน บ่อยครั้งมีนิสิตนักศึกษาเข้ามาพูดคุย สรุปความเป็นทำนองเดียวกันได้ว่า ส่วนใหญ่ยังหาตัวเองไม่เจอ ไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไม ไม่รู้ว่าสาขาที่เรียนอยู่นี้ใช่ตัวเองไหม ไม่รู้ว่าจะหาตัวเองอย่างไร จึงได้แต่แนะนำว่า “ทำงานหาเงินก่อนแล้วค่อยหาตัวเองก็ได้” เนื่องจากงานอะไรก็ตาม ส่วนจ้างคนทำงานมาเพื่อแก้ปัญหา ให้มองหาปัญหาที่เราอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไข แล้วเลือกวิชาเรียนที่ช่วยบ่มเพาะสมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่จำเป็นกับการแก้ไขปัญหาให้ครบถ้วน พอมีความครบเครื่องแล้วเราก็จะมีชีวิตรอด มีอาชีพมั่นคง มีผู้คนที่เรารักและรักเรา มีความนับถือตนเอง จากนั้นค่อยหาตัวเองก็ยังไม่ทัน นิสิตนักศึกษาที่ได้ฟังดูจะตั้งกับคำตอบ ในฐานะอาจารย์จึงขยายความไปว่า คำตอบนี้ครูไม่ได้คิดเอง แต่เป็นแนวคิดที่อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)

1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

พฤติกรรมมนุษย์ หมายถึงการกระทำของมนุษย์ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว โดยมีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) พฤติกรรมภายนอก (overt behavior) ที่บุคคลอื่นสังเกตเห็นได้ เช่น กะพริบตา ยิ้ม พูดคุย ร้อง หัวเราะ ฯลฯ และ 2) พฤติกรรมภายใน (covert behavior) ที่บุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตเห็นด้วยตาเปล่า เช่น ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งสามารถประเมินได้ด้วยเครื่องมือ แบบสอบถาม การวัดคลื่นสมอง ฯลฯ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านสังคมศาสตร์จำเป็นต้องเข้าใจสาเหตุและความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลืออย่างถูกต้องเหมาะสม (Greene, 2017; ไหมไทย ไชยพันธุ์, 2562)

จากกรณีศึกษาข้างต้น บิดาแห่งจิตวิทยามนุษยนิยม อับราฮัม มาสโลว์ (Maslow, 1962 as cited in Mcleod, 2018a) กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์ประกอบด้วยแรงขับเคลื่อนจากความต้องการ 2 ระดับ ความต้องการระดับต้น เกิดจากความขาดแคลน (Deficiency Needs : D-needs)

รูปแบบครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง

(Changing Family Patterns)

กุลธิดา ศรีวิเชียร

บทนำ

ครอบครัวอาจดูเป็นเรื่องธรรมดาที่ใกล้ตัวพวกเราเป็นอย่างมาก ใกล้ตัวจนกระทั่งเราละเลยที่จะตั้งคำถามและหาคำตอบถึงความสัมพันธ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันมีรูปแบบครอบครัวที่หลากหลายปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ เช่น พ่อหรือแม่คนเดียวอยู่กับลูก ผู้หญิงและผู้ชายที่อาศัยอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้แต่งงาน ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับหลาน คู่รักเพศเดียวกันอาศัยอยู่ด้วยกัน ครอบครัวบุญธรรม น่าสนใจว่าพวกเขาเหล่านี้ถือเป็นครอบครัวประเภทหนึ่งด้วยหรือไม่ คำถามเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับนักสังคมศาสตร์เท่านั้น หากยังก่อให้เกิดการถกเถียงในเชิงปรัชญา ศาสนา การเมือง กฎหมาย นโยบายสังคม หรือแม้กระทั่งการแพทย์อีกด้วย บทความนี้นำเสนอความเป็นพลวัตของครอบครัวที่จะทำให้อ่านเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งและบริบทที่เกี่ยวข้อง ในบทนี้นำเสนอเนื้อหาประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ครอบครัวในอุดมคติแบบเดิมและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ครอบครัวสมัยใหม่ 2) รูปแบบครอบครัวสมัยใหม่ และตามด้วยบทสรุป

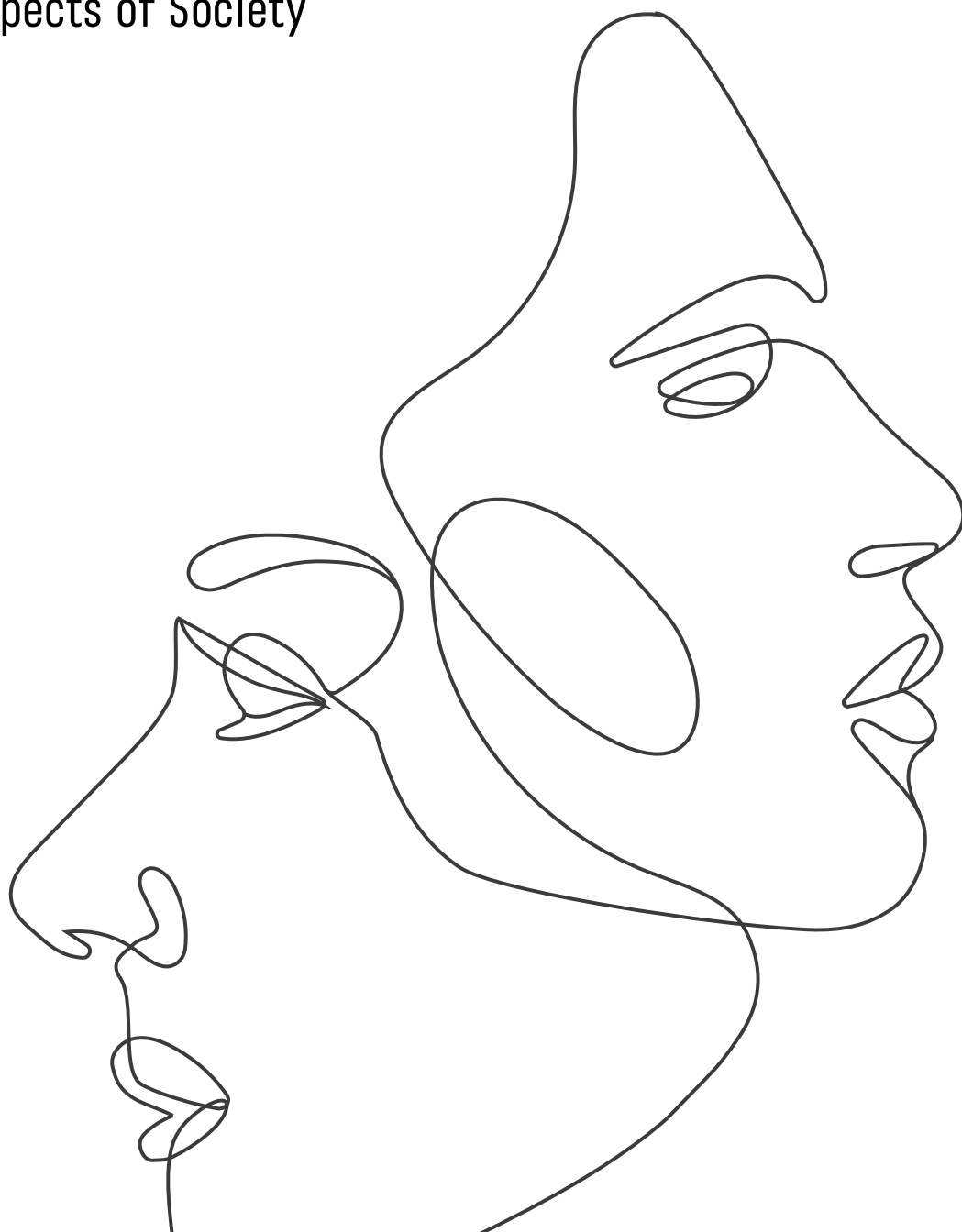
2.1 ครอบครัวในอุดมคติแบบเดิมและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ครอบครัวสมัยใหม่

นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน จอร์จ ปีเตอร์ เมอร์ด็อก (Gorge Peter Murdock) อธิบายความหมายของครอบครัวไว้ในงานเขียนเรื่อง “โครงสร้างทางสังคม” (Social Structure) ในปี ค.ศ. 1949 ว่าเป็นกลุ่มทางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการแบ่งปันในเชิงเศรษฐกิจและการผลิต ในครอบครัวจะประกอบไปด้วยผู้ใหญ่ 2 เพศที่ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางเพศกันโดยที่สังคมอนุมัติผ่านการแต่งงาน เช่นเดียวกับนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) ที่มีความเห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการธำรงสังคมให้อยู่ได้ หญิงชายเมื่อตกลงใช้ชีวิตครอบครัวแล้วต้องผลิตทายาทเพื่อเป็นการทดแทนประชากรที่เสียชีวิตไป หากคู่สมรสไม่ผลิตทายาท สังคมจะสูญเสียคุณภาพ นอกจากนั้นครอบครัวยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนควบคุมความประพฤติของสมาชิกในครอบครัว ส่วนสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2564) ได้ให้ความหมายครอบครัวไว้ว่า สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย

ส่วนที่ 2

หลากหลายมิติ ของสังคม

Diverse Aspects of Society

ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม

(Social Inequality)

ชานิดา บุญวรรณ

ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคม (social inequality) เป็นมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่หนึ่งที่จะช่วยให้เราเข้าใจว่าทำไมผู้คนที่อยู่รายล้อมเราตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระหว่างประเทศนั้น จึงมีความแตกต่างกันในระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การที่ตัวเราเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่มีโอกาสใช้ระบบขนส่งสาธารณะ หรือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขนั้น มิใช่สภาพการณ์แห่งชีวิตที่เป็นผลมาจากบุญพาวาสนาหรือเวรกรรมใด ๆ หากแต่ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมเป็นทั้งลักษณะของโครงสร้างสังคมและระบบสังคม รวมทั้งเป็นปัญหาสังคมที่เราจะต้องทำความเข้าใจร่วมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่อื่น ๆ เช่น ชนชั้นทางสังคม (social stratification) และชนชั้นทางสังคม (social class) ดังรายละเอียดในบทความ

3.1 นิยามของคำว่าความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม

คำว่า *social inequality* เป็นมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า *ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม* หรือ *ความเหลื่อมล้ำทางสังคม* หรือ *ความไม่เสมอภาคทางสังคม*

ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม คือความแตกต่างในรายได้ ในทรัพยากร ในอำนาจ และในสถานภาพของผู้คนในสังคมและระหว่างสังคม ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ ในทรัพยากร ในอำนาจ ในสถานภาพที่ว่าจะถูกทำให้ดำรงอยู่ต่อไปโดยคนที่มีอำนาจ ผ่านกลไกของสถาบันทางสังคมและกระบวนการทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (Warwick-Booth, 2013, p.2) อย่างไรก็ตาม มีนักสังคมวิทยาบางท่านอย่างริชาร์ด วิลคินสัน และ เคท พิคเกตต์ (Wilkinson, & Pickett, 2009) วิเคราะห์ว่าความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมมิใช่เป็นเพียงความแตกต่างในเรื่องของรายได้เท่านั้น จริงอยู่ว่าความแตกต่างในการได้รับการกระจายรายได้นั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม แต่ที่มากกว่านั้นคือความแตกต่างกันนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมทางสังคม สิ่งนี้กระทบกับความรู้สึกของคนในสังคมและแบ่งแยกคนในสังคมที่แตกต่างกันให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน

การศึกษาวัฒนธรรมและวัฒนธรรมศึกษา (Studying Culture and Cultural Studies)

อัจฉริยา ชูวงศ์เลิศ

4.1 บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในตัว ในความคิด ในวิถีชีวิตและใกล้ตัวเราก็จริง แต่การทำ ความเข้าใจเรื่องใกล้ตัวที่ว่าก็เป็นเรื่องที่ไม่่ง่ายนัก เพราะวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่กว้าง มีความสลับซับซ้อน ไม่มีความเป็นแก่นแกน (non-essence) ไม่มีความเป็นของแท้ (authenticity) ก้าวข้ามความเป็นวัตถุสิ่งของหรือหน่วย (entity) มีความไม่ตายตัว (unfixed) มีความเป็นพลวัต (dynamic) และถูกประกอบสร้างใหม่ (reconstructed) อยู่เสมอ ตามเงื่อนไขความสัมพันธ์และบริบททางสังคม วัฒนธรรมจึงไม่ได้มีแนวคิดเดียว ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่เราจะนิยามว่าอะไรคือวัฒนธรรมให้ตายตัว นอกจากนี้เราต้องเข้าใจว่า วัฒนธรรมไม่ใช่แค่ผลผลิตหรือมรดกตกทอดทางสังคมเท่านั้น แต่วัฒนธรรมยังเป็นทั้ง เครื่องมือที่สำคัญในการจัดระบบ-ระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นปฏิบัติการทางสังคม ตลอดจนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราทำความเข้าใจสังคมผ่านพื้นที่ของการปฏิบัติการที่แสดงออก ซึ่งความหมายเชิงสัญลักษณ์ คุณค่า และอุดมการณ์บางอย่าง ที่สะท้อนให้เห็นโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมในสังคม เช่น ความเสมอภาค/ไม่เสมอภาค เป็นต้น

แน่นอนว่าในปัจจุบันได้มีการพัฒนาทางแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วัฒนธรรมในวงการสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่ก้าวไปไกลกว่าการมองวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นอารยธรรมหรือเป็นสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นการศึกษาวัฒนธรรมในยุคอาณานิคมและ ยุคหลังอาณานิคม (ยุคการสร้างรัฐชาติ) แล้ว รวมทั้งได้ก้าวไปไกลกว่าการศึกษาวัฒนธรรม ในหลักการเชิงโครงสร้าง (structural principle) หรือแม้แต่ระบบสัญลักษณ์ (symbolic system) หรือความหมายเชิงสัญลักษณ์ (symbolic meaning) ยิ่งไปกว่านั้น พัฒนาการของ แนวคิดดังกล่าวยังได้ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมไม่ได้ผูกติดอยู่กับพื้นที่/ดินแดน หรือสังคมของ กลุ่มชนนั้น ๆ หรือแม้กระทั่งไม่ได้ผูกติดอยู่กับชาติ ตามที่เราเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรม ประจำท้องถิ่น ประจำภาค ประจำชาติ เช่น การมีธรรมเนียมปฏิบัติ แบบแผน และปทัสถาน ของสังคมนั้น ๆ ชาตินั้น ๆ ทว่าเป็นวัฒนธรรมข้ามแดน ในบริบทของโลกาภิวัตน์ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2553, น.85)

“ผู้ถูกกดทับ” หรือ “ผู้ทำให้อยู่ในสถานะรอง”
(Subaltern)

กมลเศ โพรธิกนิษฐ

5.1 บทนำ

แนวคิดผู้ถูกกดทับ หรือ ผู้ถูกทำให้อยู่ในสถานะรอง (subaltern) (ซึ่งต่อไปนี้จะขอใช้คำสั้น ๆ ว่า แนวคิดผู้ถูกกดทับ) โดยอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) นักปรัชญาชาวอิตาลี มีที่มาจากจดหมาย “สมุดบันทึกจากคุก” ที่ได้รับการตีพิมพ์และแปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1971 ในหนังสือชื่อ “งานเลือกสรรจากสมุดบันทึกจากคุกของอันโตนิโอ กรัมสกี” (selections from the prison notebooks of Antonio Gramsci) โดยควินติน ออร์ และเจฟฟรีย์ โนเวลล์-สมิธ (Hoare & Nowell-Smith, 1971)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดสภาวะของการถูกกดทับไม่ได้ถูกนิยามไว้อย่างชัดเจนในสมุดบันทึกจากคุก เพียงแต่ปรากฏในรูปของลักษณะพื้นฐานของแนวคิดเท่านั้น (fundamental characteristic of concepts) (Crehan, 2016, pp.4-7) จนถึงในสมุดบันทึกเล่มที่ 25 (Q25) ซึ่งถือว่ามี การจดบันทึกไว้มากที่สุด แต่ก็ยังไม่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษมากนัก โดยมีงานแปลของโจเซฟ บุตติจิจซ์ (Gramsci, 1992) เป็นต้นแบบในการแปลสมุดบันทึกเล่มที่ 25 ที่มีลักษณะเด่นของการแปลที่เป็นแบบการเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ซึ่งแตกต่างจากงานของออร์ และเจฟฟรีย์ โนเวลล์-สมิธ ที่เป็นลักษณะของการเลือกสรร (selected) ตามเนื้อหาและหัวข้อของแนวคิดที่ผู้แปลเลือกและตั้งใจจะนำมาอธิบาย รวมถึงงานเขียนชิ้นสุดท้ายที่กรัมสกีเขียนไม่เสร็จ ที่ว่าด้วย “แง่มุมบางประการของคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางใต้” (Some Aspects of the Southern Question) ตลอดจนการตีความแนวคิดสภาวะของการถูกกดทับ และแนวคิดกลุ่มผู้ถูกกดทับที่วิลเลียม เบลค (William Blake) ตามสิ่งที่กรัมสกีเขียนในจดหมายถึงภรรยาของเขาก่อนเสียชีวิต (as cited in Crehan, 2016, p.16; Bellina, et al., 2010, pp.14-20; วัชรพล พุทธิรักษา, 2557, น.138) หลังจากได้รับการแปลและตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1971 แนวคิดของกรัมสกีจึงได้รับการตอบรับและนำไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนสร้างข้อถกเถียงทางวิชาการอย่างแพร่หลายและไม่เพียงแต่ในวงวิชาการรัฐศาสตร์หรือสังคมวิทยาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการศึกษาแบบการบูรณาการแบบข้ามศาสตร์ข้ามสาขาวิชา (transdisciplinary) อีกด้วย

ส่วนที่ 3

พลวัต ทางสังคม

Social Dynamics

การอพยพย้ายถิ่นและปรากฏการณ์ทางสังคม (Migration and Social Phenomena)

บุศรินทร์ เลิศชวลิตสกุล

6.1 บทนำ

การอพยพย้ายถิ่น หรือ การย้ายถิ่น (migration)¹ ในปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลายรูปแบบและมีความซับซ้อนในขณะเดียวกัน เช่นการท่องเที่ยวไปยังที่หนึ่งในระยะ 1-2 เดือน หรือการอยู่ที่ใดที่หนึ่งตั้งแต่ 3-5 ปี ต่างถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการย้ายถิ่น (migration process) ที่สัมพันธ์กัน และยังสะท้อนว่าเส้นแบ่งระหว่างการย้ายถิ่นและการท่องเที่ยวนั้นพร่าเลือน (Castles, De Haas, & Miller, 2014a, p.7) หรือนักศึกษาออกจากบ้านเกิดในจังหวัดหนึ่งไปเรียนในระดับมหาวิทยาลัยในอีกจังหวัดหนึ่ง ต้องเข้าหอพักอยู่ถึง 4-5 ปีจนจบการศึกษา หรือแรงงานในภาคเกษตรไปรับจ้างในเมืองอย่างกรุงเทพฯ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษ 1970² จนถึงปัจจุบัน หลังประเทศไทยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมฐานเดียวสู่อุตสาหกรรม ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คนไทยเริ่มเดินทางไปใช้แรงงานในต่างประเทศในภาคเกษตร อุตสาหกรรม งานก่อสร้างในประเทศแถบตะวันออกกลาง สหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือประเทศในเอเชียอย่างมาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น หรือเกาหลีใต้ (อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม, 2560) รวมถึงงานบริการและบริการทางเพศในประเทศเหล่านั้น ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย (Brummelhuis, 1997; ชญานิศวรร กุลรัตนมณีพร, 2555; วิลาสินี อารียะกิจโกศล และ ศยามล เจริญรัตน์, 2559)

ปรากฏการณ์การย้ายถิ่นยังรวมถึงคนไทยโดยเฉพาะผู้หญิงที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural marriage) หรือสมรสกับคนต่างเชื้อชาติและสัญชาติ และได้ย้ายแหล่งที่พำนักอาศัยไปอยู่กับคู่สมรส จำนวนไม่น้อยของหญิงไทยเหล่านี้มีสถานะแรงงานข้ามชาติ (transnational worker) ในงานประเภททำความสะอาด งานบริการร้านนวดไทยหรือสปาเสริมความงาม ตลอดจนเป็นผู้ช่วยพยาบาล และคนดูแลผู้ป่วยหรือคนชราในประเทศปลายทางเช่นในประเทศที่พัฒนาแล้ว (Suksomboon 2009; Sunanta, 2014, pp.12-14; พัทยา เรือนแก้ว, 2557, อ้างใน พัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561, น.21; บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, 2561; พัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561, น.18-22) โดยพวกเขายังคงความสัมพันธ์

¹ ในบทความนี้ ผู้เขียนใช้คำว่า “การอพยพย้ายถิ่น”, “การย้ายถิ่น” และ “การอพยพ” แบบทดแทนกัน (interchangeable)

² ผู้เขียนใช้คริสต์ศักราชแทนพุทธศักราชเพื่อเทียบเคียงเหตุการณ์ในประเทศไทยและต่างประเทศให้ตรงกัน

เครือข่ายทางสังคม

(Social Network)

กวีบรรณ เสถียร

7.1 พัฒนาการของทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

7.1.1 ทบทวนเบื้องต้น

หากผู้อ่านตั้งต้นศึกษาพัฒนาการของทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมจากตำราด้านสังคมวิทยา เช่น *ทฤษฎีสังคมวิทยา* โดยสุภาวงศ์ จันทวานิช (2559) *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น* โดยสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) หรือ *ทฤษฎีมานุษยวิทยา ภาค 2* โดยสุเทพ สุนทรภัสส์ (2553) และ *แนวคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม* ซึ่งคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2553, น.254) ประมวลเป็นเครื่องมือทางความคิดสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ใช้เป็นพื้นฐานทำความเข้าใจความเป็นจริงหรือปรากฏการณ์ทางสังคม อาจไม่พบหัวข้อใดกล่าวถึงเนื้อหาทฤษฎีนี้ แต่ตำราว่าด้วย *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย* ของสุเทพ สุนทรภัสส์ (2540, น.380-384) ได้กล่าวถึงพัฒนาการโดยสังเขปของ “ทฤษฎีเครือข่าย” ในบทที่ 8 ซึ่งเป็นพัฒนาการของทฤษฎีสังคมวิทยาที่สำคัญในปัจจุบันว่าเป็นประเภทหนึ่งของทฤษฎีโครงสร้าง (Structural Theory) กระนั้นก็ตามมีข้อสังเกตว่าสุเทพ สุนทรภัสส์ (2540, น.273) กล่าวถึงทฤษฎีเครือข่ายว่า เกิดจากการขยายตัวของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

ส่วนตำราต่างประเทศมีการกล่าวถึง “การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม” (Social Network Analysis: SNA) เช่น งานของ สตีเฟน พี โบร์กัตติ, มาร์ติน จี เอเวอร์เร็ดต์, และเจฟฟรีย์ ซี จอห์นสัน (Borgatti, Everett, & Johnson, 2013) เอียน แมคคัลลาร์, เฮเลน อาร์มสตรอง, และ แอนโธนี จอห์นสัน (McCulloh, Armstrong, & Johnson, 2013) คริสตินา เพรลล์ (Prell, 2012) อธิบายแนวทางการวิเคราะห์เครือข่ายผ่านทฤษฎีกราฟ (Graph Theory) และ จอห์น สก็อตต์ (Scott, 2013, p.1) กล่าวในเนื้อหาตอนต้นว่า SNA พัฒนามาจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural Functionalism) ที่เสนอโดย อัลเฟรด แรดคลิฟฟ์-บราวน์ (Alfred Radcliffe-Brown) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ เช่นเดียวกับที่ จอห์นสัน (Johnson, 1994, pp.113-114) และเพรลล์ (Prell, 2012, pp.19-50) ระบุไว้ในบททบทวนงานศึกษาด้านมานุษยวิทยา

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

(Transformative Learning)

พัชรินทร์ สิริสุนทร

8.1 บทนำ

ในปัจจุบัน ระบบการศึกษาทั่วโลกถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ว่าเป็นเพียงหน่วยทางสังคมที่ถูกทำให้เป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองและระบบทุนนิยม ในการเตรียมพลเมืองที่มีคุณลักษณะเชิงหยอหยอ ขาดสำนึกเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (conscientization) ยินยอมตกอยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การถูกกดขี่ การถูกเอาเปรียบ และน้อมรับการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตซ้ำระบบอุดมการณ์หลักที่ผู้ปกครองต้องการ การที่ระบบการศึกษาที่มีอยู่ไม่ได้มุ่งปลูกสำนึกของผู้เรียนให้ตระหนักถึงสภาวะการกลายเป็นผู้ถูกกดขี่ และมีระบบการเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้หลักสูตรแฝง (hidden curriculum) ซึ่งซ่อนเร้นระบบอุดมการณ์และโครงข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมอยู่ทั่วไป ทั้งในรูปสัญลักษณ์ (sign) เช่น ความเชื่อ วัฒนธรรมองค์กร ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนกฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีลักษณะเข้มงวด ล้วนส่งผลให้ระบบการศึกษาที่มีอยู่กลายเป็นอุปสรรคสำคัญของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทวิพากษ์ข้างต้นกระตุ้นเตือนให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับญาณวิทยา (epistemology) กระบวนทัศน์ (paradigm) ไปจนถึงระดับปฏิบัติการ (practice) บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ *ประการแรก* นำเสนอแนวคิดทฤษฎีของนักสังคมศาสตร์คนสำคัญ 3 คน ที่เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในระบบ ได้แก่ เปาโล เฟรรี (Paulo Freire), โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) และ แจ็ค เมซิโรว์ (Jack Mezirow) ซึ่งนักคิดทั้ง 3 คน ล้วนเสนอแนวคิดเชิงวิพากษ์ต่อระบบการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน สำหรับวัตถุประสงค์ *ประการที่สอง* เป็นการนำเสนอการปฏิบัติการทางการศึกษาที่กระทำผ่านกรณีศึกษา เพื่อสะท้อนความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ที่พบในระบบการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย ก่อนผู้เขียนจะปิดท้ายการนำเสนอบทความนี้ด้วยบทวิพากษ์และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทาง หากจะนำแนวคิดและการปฏิบัติการทางสังคมจากกรณีศึกษาดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษาของไทย

ส่วนที่ 4

สังคม

กับการพัฒนา

Society and Development

ความมั่นคงกับการพัฒนา

(Security and Development)

รัตเกล้า ประมประสิทธิ์

9.1 บทนำ

การพัฒนา (development) คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไปในทางที่ก้าวหน้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ประชากร สังคมและวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ การศึกษา เทคโนโลยีและนวัตกรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง เป็นต้น จากกระบวนทัศน์ใหม่ของการพัฒนาที่ต้องการจะนำสังคมโลกไปสู่ความยั่งยืน (sustainable) ผ่านแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development concept) นั้น สามารถอธิบายการพัฒนาได้ในมิติของทิศทาง (direction) ขนาด (magnitude) ระยะเวลา (time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (change and resistance to change) ความยืดหยุ่น (resilience) และผลกระทบ (impact) ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง (วิทยากร เชียงกูล, 2527; ดิเรก ฤกษ์ร่าย, 2543; สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2547; สนธยา พลศรี, 2547; วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ม.ป.ป.) และจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคง (security) และการพัฒนาที่ทำให้ขาดความมั่นคงจะทำให้สังคมนั้นเข้าสู่ภาวะของความเสี่ยง (risk) ความเปราะบาง (vulnerability) และความขาดแคลน (scarcity) ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะถดถอยด้านการพัฒนา (development recession) ได้ และสังคมใดมีการพัฒนาที่สนับสนุนให้เกิดความมั่นคงมากยิ่งขึ้น สังคมนั้นก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้า (progressive development) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ได้เช่นกัน

ดังนั้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับใช้ประกอบการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการพัฒนา ซึ่งมีความแตกต่างทางความคิดและการตีความในบริบทต่าง ๆ เจื้อนไขของความมั่นคงและข้อจำกัดของทรัพยากรบนความหลากหลายของสังคมนั้น ๆ (diversity of society) จึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่นักพัฒนาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเพื่อนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น เนื่องจากในสังคมมีทั้งกลุ่มคนที่มีความพร้อมทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว กลุ่มคนที่มีศักยภาพและขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ กลุ่มคนด้อยโอกาส กลุ่มคนเปราะบาง และกลุ่มคนที่ต้องได้รับการดูแลและช่วยเหลือ เราจะพัฒนาอย่างไรให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถบรรลุเป้าหมาย

ชุมชน : แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการการพัฒนา

(Community : Concepts, Theories and Development Methods)

ฟ้ารุ่ง มีบุตร

บทความนี้ ผู้เขียนตั้งใจให้นิสิตนักศึกษาที่เรียนด้านการพัฒนานำไปใช้ทำความเข้าใจ เรื่องชุมชน ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีและวิธีการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงมาจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน เพราะไม่ว่าจะเป็นนิสิตที่เรียนด้านพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาสังคม ย่อมหลีกเลี่ยง ไม่ได้ที่จะต้องทำงานกับคนและชุมชน ด้วยเหตุที่โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว ความหมายของชุมชนเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน หรือแม้แต่ ผู้ที่ทำงานในสังคมทุกวันนี้ มีทั้งคนและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) อย่างไรก็ตาม เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า คนยังคงเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาทุกระดับ ที่สำคัญประเทศไทย ยังคงเป็นประเทศกำลังพัฒนา ชุมชนต่าง ๆ จึงยังต้องการแผนการพัฒนาที่ดีเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงที่ดี แน่ใจว่าคนที่ต้องไปทำงานกับคนและชุมชนควรเป็นคนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในด้านการทำงานกับคนและชุมชน ไม่ใช่ใครก็ได้ที่จะทำงานนี้ บทความจึงมีลักษณะกึ่งวิชาการผสมกับการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงของผู้เขียน จากการทำงานกับชุมชนในหลากหลายสถานที่และบริบท โดยเนื้อหาในบทความนี้ ประกอบไปด้วย 1) ความหมายหลากหลายมิติของชุมชน 2) ความหมายของการพัฒนาร่วมสมัย 3) แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในการพัฒนา 4) แนวคิดและข้อเสนอต่อแนวทางการพัฒนา และ 5) วิธีการในการศึกษาชุมชน

10.1 ความหมายหลากหลายมิติของชุมชน

ชุมชน หรือคำว่า “community” ในภาษาอังกฤษ ถูกใช้ในความหมายที่ต่างกันไป เช่น ในทางสังคมวิทยา ชุมชนหมายถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์¹ หรือองค์กรทางสังคมที่มีอาณาเขต มีผู้คน มีขบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ที่อาศัย (สนธยา พลศรี, 2545; สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2549; ประเวศ หอมชื่น, 2551) นักวิชาการ ดังกล่าวอธิบายชุมชนในลักษณะขององค์การทางสังคมที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน ตามบรรทัดฐานทางสังคมนั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน

¹ หมายถึง พื้นที่ที่มองเห็นได้ สัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการแบ่งพื้นที่จากลักษณะที่ปรากฏ เช่น ชุมชนเมือง ชุมชนชนบท หรือที่เรียกว่า หมู่บ้าน อาจแบ่งโดยลักษณะของพื้นที่ เช่น พื้นที่ราบลุ่ม ที่สูง ที่ดอน พื้นที่ชายฝั่งทะเล พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ยังมีการแบ่งตามลักษณะทางภูมิภาคด้วย เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก เป็นต้น

พื้นที่กับการพัฒนา

(Space and Development)

ศุภสิทธิ์ ติณะนา

11.1 บทนำ

การรับรู้เชิงพื้นที่ตามความเข้าใจของคนทั่วไปนั้น พื้นที่เปรียบเสมือนฉากของการกระทำ หากมองลึกลงไป พื้นที่ที่มีความหมายที่ครอบคลุมและกว้างกว่านั้น พื้นที่ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นรูปธรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่ยังมีพื้นที่เชิงนามธรรมซ้อนทับอยู่อีกต่อหนึ่ง ฉะนั้น พื้นที่จึงถือว่าเป็นประติสัทธิกรรมทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อน พื้นที่อาจอยู่ในฐานะที่เป็นธรรมชาติ เป็นโครงสร้าง เป็นวัฒนธรรม หรืออยู่ในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์ได้ ดังนั้น พื้นที่จึงเป็นที่สนใจของนักปรัชญาหลากหลายสาขา

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาเรื่อง พื้นที่ มักจะมุ่งศึกษาถึงพื้นที่ (area) มีลักษณะเป็นรูปธรรม มีขอบเขตกายภาพ มีเส้นแบ่ง การศึกษาเรื่องพื้นที่ในลักษณะนี้เป็นการแบ่งแยกออกจากกัน เนื่องจากศึกษาในสาขาที่ต่างกัน กล่าวคือการศึกษาพื้นที่ทางกายภาพ ครอบคลุมส่วนของภูมิประเทศที่เป็นพื้นดิน พื้นน้ำ ได้แก่ สาขาวิชาภูมิศาสตร์และธรณีวิทยา และส่วนของร่างกายมนุษย์ซึ่งจัดเป็นพื้นที่ทางกายภาพเช่นกัน จะมีการศึกษาเชิงการแพทย์และชีววิทยา ขณะที่พื้นที่ภายในจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดเป็นการศึกษาแขนงจิตวิทยา สำหรับพื้นที่ทางสังคม เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับสายสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อนักคิดสายสังคมศาสตร์ได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องพื้นที่ (space) หลากหลายมากขึ้น แนวคิดที่มีต่อเรื่องดังกล่าวจึงปรับเปลี่ยนไปและขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น ที่สำคัญคือผู้คนในแต่ละวัฒนธรรมมีความคิดและสำนึกเกี่ยวกับเรื่องพื้นที่แตกต่างกัน มีวิธีการจัดระบบและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพื้นที่ไม่เหมือนกัน พื้นที่จึงมีขอบเขตความหมายกว้างขวางครอบคลุมตั้งแต่ความเป็นรูปธรรมจนถึงนามธรรม ดังปรากฏคำที่เกี่ยวข้องกับความหมายของพื้นที่มากมาย เช่น สถานที่ บริเวณ อาณาเขต เทศะ ปริมณฑล เช่นเดียวกับคำในภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า place, area, space, boundary และ sphere เป็นต้น ประกอบกับปัจจุบันสหประชาชาติ (United Nations) ให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันในระดับพื้นที่ของการพัฒนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติและแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายในปี ค.ศ.2030 หรือ พ.ศ. 2573 (โครงการประสานการวิจัยเพื่อ

การกระจายอำนาจกับการพัฒนา (Decentralization and Development)

เสาวลักษณ์ ล้อมศิริวงศ์

12.1 บทนำ

สังคมไทยมีการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อให้ประเทศมีความเป็นเอกภาพในการปกครอง จนกระทั่ง พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้าม สังคมไทยกลับไม่ได้เข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย แต่เป็น “รัฐอำมาตยาธิปไตย” (bureaucratic polity) ที่อำนาจการเมืองการบริหารรวมศูนย์อยู่ที่ข้าราชการทหาร-พลเรือน ระบบราชการมีอำนาจและบทบาทควบคุมทั่วทั้งสังคม ประกอบกับแนวทางการพัฒนาสังคมให้ทันสมัยแบบตะวันตก (Riggs, 1966, pp.357-366) แม้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดความสัมพันธ์ทางอำนาจ แต่เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยไม่มีความยั่งยืน เนื่องจากประเทศไทยมีการรัฐประหารถึง 13 ครั้งในประวัติศาสตร์ การเมืองไทย เมื่อมีการรัฐประหารก็จะมีมีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิม และร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น โดยรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารมีแนวคิดไปในทางที่เรียกว่าอำนาจนิยม และใช้วิธีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากกว่าการกระจายอำนาจ ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงและความเป็นเอกภาพ

โดยรัฐบาลมิได้รวมศูนย์อำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ได้รวมศูนย์อำนาจทางด้านการศาสนา การศึกษา และภาษา เช่น ด้านการศาสนามีการห้ามพระและนักเรียนในท้องถิ่นเรียนภาษาถิ่นและพูดภาษาถิ่น ด้านการศึกษา ตำราและเนื้อหาถูกกำหนดโดยส่วนกลางและแทบไม่มีเนื้อหาของท้องถิ่น รัฐบาลมุ่งสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรม คนในท้องถิ่นละเลยไม่รู้จักรั้ววัฒนธรรมท้องถิ่น การรวมศูนย์อำนาจยังทำให้กรุงเทพฯ เมืองหลวงยิ่งเติบโต รัฐตั้งทรัพยากรงบประมาณจากท้องถิ่นไปไว้ที่เมืองหลวง การพัฒนาเป็นการคิดและวางแผนมาจากส่วนกลาง ท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ประชาชนจึงได้แต่เฝ้ารอคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาล เกิดทัศนคติแบบพึ่งพารัฐ โดยมองไม่เห็นพลังของตนเองและชุมชน เกิดความไม่รู้ ไม่สนใจในเรื่องราวและปัญหาในท้องถิ่น ชาวชนไม่อยากจะอยู่ในต่างจังหวัด มีแต่คนอยากไปอยู่กรุงเทพฯ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551, น.197-198) เช่นเดียวกับ

เกี่ยวกับผู้เขียน

กมลเศก โปธิกนิษฐ

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านการวิเคราะห์และบริหารความขัดแย้ง จาก Royal Roads University ประเทศแคนาดา โดยทุนพัฒนาอาจารย์ สาขาขาดแคลน จากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และได้รับปริญญาเอก สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยทุนการศึกษาตลอดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีการศึกษา 2557 ในปี พ.ศ. 2563 ได้รับรางวัลนวัตกรรมจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกระดับดีมาก จากผลงาน *นวัตกรรมการเรียนการสอน: หนังสือทฤษฎีนโยบายสังคมและการวิพากษ์นโยบาย* จัดโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร และได้รับทุนสนับสนุนการเขียนบทความวิจัยในโครงการมานุษยวิทยาในสถานการณ์โรคระบาด (*โรคเปลี่ยนคน คนเปลี่ยนโลก*) ในบทความเรื่อง *การเว้นระยะห่างทางสังคม ระยะห่างทางชนชั้น* กับการกลายเป็นกลุ่มผู้มีสถานะรอง: กรณีศึกษากลุ่มผู้ค้าในตลาดสดในเขตเทศบาลพิษณุโลก (2564) จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ผลงานหนังสือที่สำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2563 คือหนังสือ *ทฤษฎีนโยบายสังคมและการวิพากษ์นโยบาย* (2563) และหนังสือ *ขัดขึ้น* (2563) โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

กวินธร เสถียร

ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาพัฒนาสังคม มีผลงานเกี่ยวเนื่องกับแนวคิดเครือข่ายสังคมร่วมกับนักวิจัยท่านอื่นอีก 2 เรื่องคือ *การพัฒนาโครงข่ายเศรษฐกิจชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กรณีมรดกโลกทางวัฒนธรรม* (2555) และ *การพัฒนากระบวนการเครือข่ายทางสังคมเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายและกีฬาเพื่อสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ* (2552) และยังมีงานเขียนสำหรับผู้สนใจทั่วไป ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาชุมชนจากเรื่อง *10 เรื่องรู้เขาก่อนเข้าชุมชน* (2562)

กาญจนาภรณ์ กษมาจารย์พัชร

(ชื่อเดิม: มณฑิรา อินจ่าย) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง สาขาจิตวิทยา วิชาเอกจิตวิทยาคลินิก ปริญญาโทจิตวิทยาอุตสาหกรรม และองค์การ ปริญญาเอกบริหารศาสตร์ วิชาเอกการศึกษาเพื่อบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีประสบการณ์ทำงานเป็นนักจิตวิทยาศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือและกลุ่มงานจิตเวชในโรงพยาบาล ควบคู่ไปกับงานวิทยากรและงานที่ปรึกษาฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทและวิสาหกิจชุมชน กองบรรณาธิการวารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กรรมการที่ปรึกษาหัวหน้าฝ่ายแนะแนวและให้คำปรึกษา กองกิจการนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร รวมถึงการเป็นอาจารย์สอนและวิจัยทางด้านจิตวิทยาประยุกต์เพื่อพัฒนาสังคม ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาจิตวิทยา สังกัดหลักสูตร ศศ.บ. (พัฒนาสังคม) ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กุลธิดา ศรีวิเชียร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทใบที่สองสาขา Psychoanalytic Developmental Psychology จาก University College London ประเทศสหราชอาณาจักร ความสนใจทางวิชาการเปลี่ยนแปลงไปมา ขึ้นอยู่กับว่า ณ ขณะนั้นชีวิตกำลังเผชิญกับอะไร แต่โดยหลักแล้ว สนใจศึกษาเกี่ยวกับประเด็นครอบครัวและสังคม มีผลงานวิจัยและตีพิมพ์ในหนังสือรวมเล่มและวารสารวิชาการ เช่น *การขับเคลื่อนนโยบายสิทธิทางด้านสุขภาพของเด็กติดผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย (2563)*, *การวิจัยในเด็ก (2559)*, *สวัสดิการสังคม (2559)* และ *Healthcare accessibility of incarcerated women In Thailand (2019)*

ฐานิดา บุญวรรณ

จบปริญญาเอกทางมานุษยวิทยาจาก Aix-Marseille Université ประเทศฝรั่งเศส ทำงานวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาในสังคมเกษตรกรรมในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มาอย่างต่อเนื่อง และประเด็นความเท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำในสังคม มีผลงานทั้งบทความและหนังสือด้านแนวคิดและวิธีวิทยาทางมานุษยวิทยา เช่น บทความ *ความสำคัญของ “Serendipity (โชคดีที่บังเอิญค้นพบ)” ในการทำงานภาคสนามทางมานุษยวิทยา* (2564) ในวารสารมานุษยวิทยา หนังสือ *หมูนานาฬิกาสู่เวลาทางสังคม* (2563) *ดิน น้ำ ข้าว และชาวนา ชาติพันธุ์วรรณนาของชาวนาบางระกำ* (2562) และ บทความ *จอร์จ กองโตมินาสกับมโนทัศน์ทางมานุษยวิทยาว่าด้วย “ระยะทางสังคม”* (2561) ในวารสารวิจัยสังคม มีประสบการณ์สอนอย่างต่อเนื่องในรายวิชาแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และการวิจัยเชิงคุณภาพ

บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล

จบปริญญาเอกจากภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ด้วยดุษฎีนิพนธ์เกี่ยวกับชายแดนไทย-เมียนมา ที่สัมพันธ์กับการอพยพและการเคลื่อนย้ายของคนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและรัฐฉาน อีกทั้งยังสนใจประเด็นชาติพันธุ์กับอาหาร ผู้อพยพย้ายถิ่นกับการปรับตัวในประเทศปลายทาง เพศภาวะกับชายแดน และวิธีวิทยาชาติพันธุ์วรรณนา มีผลงานในหนังสือรวมเล่มและวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เช่น *เพศภาวะกับชายแดน: เรื่องเล่าของแม่ค้าและแรงงานอพยพไทใหญ่ในช่วงสงครามกลางเมืองในเมียนมา* (2563), *เส้นทางอพยพของคนไทยกับการจัดการการย้ายถิ่นภายใต้อิทธิพลแนวคิด ‘สัญชาติทางวัฒนธรรม’ ในเนเธอร์แลนด์* (2561), และ *Gifting practices in an informal trade in response to elites’ rules and state regulations on the Myanmar-Thailand Border* (2017)

พัชรินทร์ สิริสุนทร

รองศาสตราจารย์, จบการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก University of Queensland ประเทศออสเตรเลีย และร่วมงานวิจัยหลังปริญญาเอกกับศาสตราจารย์ Yasuo Hagiwara ณ Josai International University ประเทศญี่ปุ่น มีประสบการณ์การทำงานบริหารและวิชาการ ทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และร่วมงานกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น British Councils สหราชอาณาจักร, University of Newcastle สหราชอาณาจักร, University of Hamburg ประเทศเยอรมนี และ JICA ประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สอนศึกษาวิจัย เขียนและเป็นบรรณาธิการหนังสือหลายเล่ม เช่น *กลยุทธ์การให้เพื่อการพัฒนาองค์กรธุรกิจอย่างยั่งยืน* (2563), *ชัดขึ้น* (บรรณาธิการ, 2563), *นวัตกรรมสังคมเพื่อการเรียนรู้ของแรงงานข้ามชาติมอญ* (2562), *ความรู้ อำนาจ และสุขภาพ* (2558), และ *แนวคิด ทฤษฎี ด้านการพัฒนาสังคม* (2556)

ฟ้ารุ่ง มีบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, จบปริญญาเอกสาขาสังคมและนโยบายศาสตร์ (Social and Policy Sciences) จาก University of Bath ประเทศสหราชอาณาจักร ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มีผลงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม บทบาทหญิงชาย ความอยู่ดีมีสุข มีความสนใจพิเศษเรื่องการพัฒนาตนเอง สำเร็จหลักสูตรครุสมาธิจากสถาบันพลังจิตตานุภาพของเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร) เป็นครูสอนสมาธิของสถาบันสอนสมาธิในเรือนจำ สอนวิชาสมาธิเพื่อพัฒนาชีวิตสำหรับนิสิต เวลาว่างชอบเป็นจิตอาสาสอนภาษาอังกฤษให้เด็กในชนบทและทำงานร่วมกับสมาคมสตรีศรีสองแควในจังหวัดพิษณุโลก

รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประสบการณ์ด้านการวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการดำรงชีพอย่างยั่งยืน สำหรับผลงาน “ความมั่นคงกับการพัฒนา” ผู้เขียนต้องการนำเสนอความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ ความมั่นคงแห่งชาติ ความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงรูปแบบใหม่ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำให้ผู้อ่านเกิดการตั้งคำถามและหาคำตอบต่อทิศทางนโยบายความมั่นคงที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในสังคมโลกที่เรากำลังเผชิญ

ศุภสิทธิ์ ตันะนา

สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และสาขาบริหาร รัฐกิจ, ระดับปริญญาโท-เอก สาขาวิชาพัฒนาสังคม, สนใจงานด้านการศึกษานับบริบทพื้นที่ ด้วยวิธีการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เพื่อเข้าใจและสร้างข้อสรุปของปรากฏการณ์ทางสังคมแต่ละประเด็นของปัญหา เพื่อให้เห็นโครงสร้าง/เงื่อนไขที่ส่งผลต่อพื้นที่ โดยเสนอหลักการ/เทคนิคการพัฒนาสังคมและมาตรการเชิงสังคม เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับพื้นที่ ปัจจุบันได้นำวิธีการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการประเมินกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) โครงการ *ศึกษาทบทวนและสร้างการรับรู้ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการปรับปรุงคลองยม-น่าน จังหวัดสุโขทัย* ของกรมชลประทาน โครงการ *ศึกษาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและบรรเทาอุทกภัยทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง* ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น เพื่อจัดทำนโยบายแผนและแผนงานของหน่วยงานรัฐให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่ ในโครงการ *ศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และแผนหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก 11 จังหวัด* และโครงการ *ศึกษาแผนหลักแบบบูรณาการเพื่อบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง พื้นที่เฉพาะ (area-based) เกาะภูเก็ต* ของ สทนช. ร่วมกับสำนักงานประมง และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เสาวลักษณ์ ลีศิริวงศ์

สำเร็จการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และระดับปริญญาโท-เอก สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ผู้เขียนสนใจงานเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ที่เชื่อมร้อยกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนา และเปิดสอนรายวิชาการปกครองท้องถิ่นไทยในระดับปริญญาตรีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว เช่น *ปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตกล้วยตากบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก (2557)* และผลงานร่วมกับนักวิจัยอื่น เช่น *การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากกล้วยน้ำว่าพันธุ์มะลิอ่อนในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก (2563)* รูปแบบการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักบวรเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน *กรณีศึกษาชุมชนบ้านคลองเตย ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (2564)*

อัจฉริยา ชวงค์เลิศ

ผู้ฝึกฝนวิชาชีพโดยและฝึกฝนถึงความเท่าเทียมกันในสังคม, รองศาสตราจารย์ ดร. ด้านสังคมวิทยา ผู้ซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยาด้วยหัวใจและวิญญาณ เป็นเมธีวิจัย สกว. (2562) ที่สนุกและมีความสุขกับงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาข้ามชาติ และงานอ่านเอกสารท้องถิ่นประเทศเวียดนาม การสอน และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์สัมพันธ์ ศึกษาศึกษาในเวียดนาม การเมืองวัฒนธรรม เศรษฐกิจวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรม มีผลงานวิจัยที่รับรางวัลได้แก่ รางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่นระดับดุขฎีบัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2555 เรื่อง *Negotiating authenticity: Cultural economy of the ethnic tourist market in White Tai Villages, northwest upland of Vietnam* จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรางวัลวิจัยแห่งชาติ ผลงานวิจัยระดับดี จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2563 เรื่อง *การต่อรองกับความแตกต่าง: พลวัตของการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนไทในภาคกลางตอนเหนือของเวียดนาม*

หนังสือแนะนำ

ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์
ร่วมสมัย

ผู้แต่ง : อาจารย์ยัชพรผล ศุภจักรวัฒนา และคณะ

การเปลี่ยนแปลงของรัฐในรอบกว่าทศวรรษที่ผ่านมา นำมาซึ่งความเป็นพหุนิยมความซับซ้อน ของการศึกษาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ รวมไปถึง ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศอย่างมโหฬาร มากกว่าที่เราจะทำความเข้าใจ เรื่องต่าง ๆ ในมิติเดียว หรือใช้องค์ความรู้เพียงอย่างเดียวได้ เพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่สนใจ เรื่องรัฐ ต้องอาศัยมุมมอง แบบสหวิทยาการในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของรัฐในยุคสมัยใหม่ให้ลึกซึ้งมากขึ้น “หนังสือเล่มนี้ เป็นความพยายามของนักวิชาการทางด้าน รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยภูมิภาค ที่จะฉายภาพความรู้สำคัญ ทางด้านรัฐศาสตร์ ที่เป็นความรู้ร่วมสมัยและมีความ หลากหลายประเด็นทางวิชาการ เพื่อจะช่วยเหลือวิพากษ์วิจารณ์ ของรัฐสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจนขึ้น

การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์

ผู้แต่ง : รศ. ดร.วัลลภ สุขสวัสดิ์

การวิจัยเชิงปริมาณทางรัฐศาสตร์ เป็นการแสวงหาความรู้ใน สาขาต่าง ๆ ของรัฐศาสตร์ในเชิงประจักษ์ เพื่อบรรยายลักษณะ ทำนายความสัมพันธ์ หรืออธิบายความสัมพันธ์เชิงตรรกะของ ปรากฏการณ์ทางรัฐศาสตร์ โดยใช้ทฤษฎี หรือกรอบแนวคิดทาง รัฐศาสตร์และ/หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางใน การสร้างกรอบและดำเนินการศึกษา มีกระบวนการดำเนินงานและ อาศัยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ มีการเก็บรวบรวม ข้อมูลซึ่งเน้นการใช้ตัวเลข เป็นหลักฐานและการวิเคราะห์เชิงสถิติ และอาศัยกฎของความน่าจะเป็นในการอธิบาย ผลการวิจัยให้มีความ แม่นยำและเชื่อถือได้ หนังสือเล่มนี้เป็นความพยายามของ ผู้เขียนที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้วิจัยที่ต้องการทำการวิจัยเชิงปริมาณ ทางรัฐศาสตร์ ให้ทำงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ผู้แต่ง : รศ.(พิเศษ) ดร.ปรีชา เรืองจันทร์

การเมือง กระบวนการแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจ และการรักษาอำนาจ ทางการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน...เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพที่มี องค์กรรวมของกระบวนการผลิตสินค้าการแลกเปลี่ยนสินค้า การบริโภค การกระจาย สินค้า การกระจายรายได้ การตลาดทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค...สังคม... กลุ่มคนสองคนขึ้นไปมีมิติแห่งความสัมพันธ์ พฤติกรรม วัฒนธรรมที่หล่อหลอม สังคมเป็นเนื้อเดียวกันอย่างชัดเจนทั้งด้านบวกและด้านลบส่งผลให้อธิพอล กลุ่มเหนือบุคคล...ที่ใดมีมนุษย์อยู่ที่นั่นจะมีศาสตร์ทุกศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ และที่ขาดไม่ได้คือศาสตร์ว่าด้วยการเมือง เศรษฐกิจและสังคม...ดังนั้น การพัฒนา ประเทศจึงต้องพัฒนาทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคมพร้อม ๆ กัน และในชีวิต ประจำวันของคนก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ได้เช่นกัน...

สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

สั่งซื้อหนังสือออนไลน์ จัดส่งถึงบ้านสะดวกรวดเร็ว

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าชั้นเรียนติดต่อได้ที่
ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

✉ nuph@nu.ac.th สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
☎ 0 5596 8833-8836 [nu_publishing](https://twitter.com/nu_publishing)

